

Handläggare: Gunilla Schedin
Telefon: 508 09 015

Till
Norrmalms stadsdelsnämnd

Utredning och yttrande till Justitieombudsmannen (JO)

Förvaltningens förslag till beslut

1. Stadsdelsnämnden överlämnar och åberopar förvaltningens tjänsteutlåtande som sitt yttrande till Justitieombudsmannen (JO).
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Christina Rapp Lundahl
stadsdelsdirektör

Siw Lideståhl
avdelningschef

Sammanfattning

JO har begärt yttrande från stadsdelsnämnderna Kungsholmen, Norrmalm och Östermalm med anledning av en anonym anmälan angående en skrivelse från försörjningsstödsenheten vid Östermalms stadsdelsförvaltning. I skrivelsen uppges bl.a. att enheten, som ett led i sin utredningsskyldighet, kommer att göra hembesök hos alla som uppbär försörjningsstöd och att vägran att medverka till hembesök kan påverka rätten till fortsatt ekonomiskt bistånd.

JO anmodar stadsdelsnämnderna att yttra sig bl.a. beträffande frågan om de rättsliga förutsättningarna för att göra hembesök inom ramen för utredning om rätten till försörjningsstöd. Av nämndens yttrande ska också framgå hur ett hembesök genomförs och hur bedömningen av den enskildes rätt till försörjningsstöd påverkas om den enskilde eventuellt motsätter sig hembesök.

Bakgrund

Justitieombudsmannen (JO) har begärt yttrande från stadsdelsnämnderna Kungsholmen, Norrmalm och Östermalm med anledning av en anonym anmälan angående en skrivelse anmälares fått från försörjningsstödsenheten vid Östermalms stadsdelsförvaltning. I skrivelsen uppges bl.a. att enheten, som ett led i sin utredningsskyldighet, kommer att göra hembesök hos alla som uppstår försörjningsstöd och att vägran att medverka till hembesök kan påverka rätten till fortsatt ekonomiskt bistånd.

JO anmodar stadsdelsnämnderna att yttra sig bl.a. beträffande frågan om de rättsliga förutsättningarna för att göra hembesök inom ramen för utredning om rätten till försörjningsstöd. Av nämndens yttrande ska också framgå hur ett hembesök genomförs och hur bedömningen av den enskildes rätt till försörjningsstöd påverkas om den enskilde eventuellt motsätter sig hembesök. Nämndens yttrande ska vara JO tillhanda senast den 19 februari 2010. Remissen bifogas, bilaga 1.

Östermalms stadsdelsnämnd har behandlat ärendet vid sitt sammanträde den 21 januari 2010. Ärendet inklusive protokollsutdrag bifogas, bilaga 2.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom personal- och kansliavdelningen vid Norrmalms stadsdelsförvaltning i samråd med Kungsholmens stadsdelsförvaltning.

Förvaltningens utredning

Rättsliga förutsättningar för att göra hembesök inom ramen för utredning om rätten till försörjningsstöd

Socialstyrelsen anför i sin publikation "Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten" bl.a. att handläggaren för att kunna bedöma den enskildes behov och göra en korrekt helhetsbedömning i ett ärende kan behöva samla in uppgifter om den enskilde på många olika sätt. De vanligaste informationskällorna är samtal med i första hand den enskilde men även anhöriga och representanter för andra myndigheter kan bidra med viktig information. Vidare kan observationer vid hembesök eller i annan miljö där den enskilde vistas ge värdefull information.

Hembesök är i många fall en naturlig del av utredningsarbetet inom socialtjänsten. En grundläggande förutsättning för att göra hembesök som ett led i utredningen av ett ärende är givetvis att den enskilde samtycker till besöket såvida det inte direkt framkommer att det finns misstanke om så allvarliga sociala missförhållanden att det kan bli fråga om att vidta tvångsåtgärder.

Utredning och yttrande till Justitieombudsmannen (JO)

Box 3128, 103 62 Stockholm. Tulegatan 13
Telefon 508 09 000. Fax 508 09 019
info@norrmalm.stockholm.se

Förvaltningen kan inte se att det finns något lagligt stöd för att inom ramen för utredning om rätten till försörjningsstöd göra hembesök i de fall den enskilde inte lämnat sitt samtycke till detta.

Socialtjänsten kan däremot i vissa ärenden ha intresse av att få göra ett besök i en biståndssökandes bostad för att kunna bilda sig en närmare uppfattning om vilka hjälpbehov som föreligger och i vad mån den enskilde kan ha rätt till bistånd. Ett hembesök i samband med utredning av rätten till försörjningsstöd kan t.ex. visa att det finns behov knutna till själva boendet t.ex. behov av bistånd till möbler eller annan hemutrustning, hemtjänst eller hjälp till en bättre bostad.

Hembesök inom ramen för utredning om rätten till försörjningsstöd kan det också vara värdefullt för att t.ex. klargöra att bostaden inte har fler boende än vad som uppgivits i ansökan. Den information ett hembesök ger kan således förhindra felaktiga utbetalningar grundade på exempelvis oriktiga uppgifter från den sökande vad gäller hushållsgemenskap.

I de fall den sökande har andrahandskontrakt eller är inneboende kan ett hembesök ge viktig information och för utredningen nödvändiga uppgifter. I Stockholms stads riktlinjer för handläggning av ekonomiskt bistånd anges att hembesök som huvudregel ska göras om den sökande har ett andrahandskontrakt som inte är godkänt av fastighetsägaren eller är inneboende. Avsikten är att i samband med hembesöket kontrollera kontraktets/avtalets riktighet, antal boende i bostaden och att den sökande kan anses vistas i kommunen.

Husrannsakan är en polisiär åtgärd och socialtjänsten kan under inga omständigheter tillgripa den typen av åtgärder. Det finns dock extrema situationer då socialtjänsten måste gå in med tvång i en bostad. Detta görs i så fall i samverkan med polisen och kan endast tillgripas vid misstanke om exempelvis barnmisshandel, vanvård eller att behov av vård enligt LVM föreligger.

Hur genomförs hembesök?

Östermalms stadsdelsnämnd har i sitt yttrande till JO bl.a. uppgivit att hembesök normalt alltid görs efter överenskommelse med den enskilde och att många uppskattar hembesök eftersom de får en närmare kontakt med handläggaren. Av yttrandet framgår vidare att hembesök normalt alltid görs av två handläggare som vid behov legitimerar sig. Hembesöken sker normalt under s.k. kontorstid måndag - fredag 8.00 - 16.30. Överenskommelse om hembesök görs via brev eller telefon.

I yttrandet till JO anför Östermalms stadsdelsnämnd att handläggarna är observanta på att inte röja några sekretessbelagda uppgifter om andra än de direkt berörda vistas i bostaden och att syftet med besöket ska vara klarlagt så att de berörda vet varför hembesöket görs. Vidare anføres att förvaltningen vinnlägger sig om ett professionellt bemötande och ett förhållningssätt som säkerställer ett korrekt och rättssäkert beslut.

Det brev anmälaren refererar till användes under några månader hösten 2009. Likalydande brev skickades till ett sjuttioal personer som ansökt om ekonomiskt bistånd och där man från försörjningsstödsenhetens sida ansåg att det fanns anledning att närmare utreda den sökandes boendesituation.

Norrmalms stadsdelsförvaltning anser att brevet fått en mycket olycklig utformning och förstår att det kan uppfattas som ett hot om avslag på ansökan eller sänkt ekonomiskt bistånd i fall den enskilde inte medverkar till att ett hembesök kan göras. Brevet används inte längre och hembesök görs endast hos de personer/familjer som lämnat sitt samtycke.

Hur påverkas rätten till försörjningsstöd om den enskilde eventuellt motsätter sig hembesök?

Socialstyrelsen anför i sin publikation "Ekonomiskt bistånd" bl.a. följande. För att socialnämnden skall kunna avgöra om en enskild har rätt till ekonomiskt bistånd behövs ett underlag för bedömning och beräkning. Om en enskild trots särskild begäran inte förser nämnden med det underlag som behövs eller motsätter sig att handläggaren tar nödvändiga kontakter, bör nämnden i regel kunna avslå ansökan. Konsekvenserna av en ofullständig utredning kan också bli att den enskilde inte får den hjälp som han eller hon behöver.

Som Östermalms stadsdelsnämnd anför i sitt yttrande till JO kan man inte kategoriskt svara på hur en "eventuell hembesöksvägran påverkar rätt till försörjningsstöd". Formuleringen kan ge intryck av att den sökande är skyldig att medverka till att hembesök kan göras. Norrmalms stadsdelsförvaltning vill framhålla att hembesök endast kan göras under förutsättning att den enskilde samtycker till detta. Utredning om ekonomiskt bistånd bygger helt på frivillighet men rätten till försörjningsstöd kan naturligtvis påverkas om den enskilde inte medverkar till att lämna de uppgifter som behövs för att utreda behovet av bistånd.

Förvaltningen vill avslutningsvis framhålla att samarbetet med Kungsholmens och Östermalms stadsdelsförvaltningar när det gäller försörjningsstöd fungerar

bra. De tre förvaltningarna kommer att följa upp de arbetssätt och metoder i övrigt som tillämpas vid den gemensamma försörjningsstödsenheten i syfte att utveckla och på olika sätt höja kvaliteten i verksamheten.

Förvaltningens förslag

Förvaltningen föreslår att nämnden som sitt yttrande till Justitieombudsmannen (JO) överlämnar och åberopar förvaltningens tjänsteutlåtande.

Bilaga

1. Remisshandlingar från JO.
2. Tjänsteutlåtande från Östermalms stadsdelsförvaltning inklusive utdrag ur protokoll fört vid sammanträde i Östermalms stadsdelsnämnd den 21 januari 2010.